

The background is a light blue gradient with several realistic water droplets of various sizes scattered across the surface. The droplets have highlights and shadows, giving them a three-dimensional appearance.

LINGWAKULTURA POLSKA W KONTEKŚCIE BŁĘKITNEJ HUMANISTYKI

WIOLETTA HAJDUK-GAWRON

UNIWERSYTET ŚLĄSKI W KATOWICACH

PLAN WYSTĄPIENIA

- **TEZA BADAWCZA:** W PODRĘCZNIKACH DO NAUCZANIA POLSZCZYZNY WŚRÓD CUDZOZIEMCÓW POJAWIAJĄ SIĘ HYDRONIMY, KTÓRE MOGĄ STANOWIĆ SŁOWA KLUCZE POTRZEBNE W OTWIERANIU LINGWAKULTURY POLSKIEJ

(projekt: EDUKACJA HUMANISTYCZNA V4 DLA KLIMATU. ROZPOZNANIA – DOBRE PRAKTYKI REKOMENDACJE.
PROWADZONY PRZEZ INTERDYSCYPLINARNE CENTRUM BADAŃ NAD EDUKACJĄ HUMANISTYCZNĄ, UŚ)

- **PODBUDOWA METODOLOGICZNA:** LINGWISTYKA KULTUROWA, KONCEPCJA KULTUREMÓW, KONCEPCJA LINGWAKULTURY W GLOTTODYDAKTYCE POLONISTYCZNEJ (ANUSIEWICZ, 1994; BARTMIŃSKI, 2005; RAK, 2015; ZARZYCKA, 2005)
- **UPORZĄDKOWANIE I ZDEFINIOWANIE KLUCZOWYCH POJĘĆ:** KULTUREM, LINGWAKULTURA, LEKSYKULTURA
- **MATERIAŁ BADAWCZY:** WYBRANE PODRĘCZNIKI DO NAUCZANIA JĘZYKA POLSKIEGO JAKO OBCEGO (JPJO), ANKIETA
- **WNIOSKI**

TEZA BADAWCZA

- W PODRĘCZNIKACH DO NAUCZANIA POLSZCZYZNY WŚRÓD CUDZOZIEMCÓW POJAWIAJĄ SIĘ HYDRONIMY, KTÓRE MOGĄ STANOWIĆ SŁOWA KLUCZE POTRZEBNE W OTWIERANIU LINGWAKULTURY POLSKIEJ.

PODBUDOWA METODOLOGICZNA

- LINGWISTYKA KULTUROWA – OPIS RELACJI JĘZYKA Z KULTURĄ
- GLOTTODYDAKTYKA POLONISTYCZNA
- **BŁĘKITNA HUMANISTYKA (ANG. *BLUE HUMANITIES*) (JAROSZ, 2021) – WYWODZĄCA SIĘ Z EKOKRYTYKI (DOMAŃSKA, 2013) – KTÓRA W CENTRUM SWOICH BADAŃ STAWIA WODĘ JAKO ELEMENT NATURY POZALUDZKIEJ ORAZ JEJ SYMBOLICZNE, KULTUROWE, POLITYCZNE I SPOŁECZNE KONTEKSTY UWIDACZNIAJĄCE SIĘ W KULTUROWYCH NARRACJACH.**

UPORZĄDKOWANIE I DEFINICJE KLUCZOWYCH POJĘĆ

- KULTUREM, LEKSYKULTURA, LINGWAKULTURA
- **KULTUREMY**, CZYLI JEDNOSTKI LEKSYKALNE SŁUŻĄCE DO OPISU RELACJI MIĘDZY JĘZYKIEM A KULTURĄ (RAK 2015 (NP. OJCZYZNA, WOLNOŚĆ, CWANIAK, GWIAZDKA)
- ELS OKSAAR (NIEMIECKA BADACZKA) POSŁUGUJE SIĘ **KULTUREMEM** JAKO „ABSTRAKCYJNĄ JEDNOSTKĄ, SŁUŻĄCĄ DO TYPIZACJI ZACHOWAŃ SPOŁECZNYCH, W KTÓRYCH SŁOWOM I KONKRETNYM FRAZOM TOWARZYSZĄ M.IN. MOWA CIAŁA ORAZ OGRANICZENIA UWARUNKOWANE ROLAMI SPOŁECZNYMI I PŁCİĄ” 5, 305).
- KULTUREMY TO „WAŻNE DLA SAMOIDENTYFIKACJI JAKIEJŚ SPOŁECZNOŚCI SŁOWA KLUCZE, CHARAKTERYZUJĄCE ZARÓWNO JEJ STOSUNEK DO TRADYCJI, DZIEDZICZONYCH WARTOŚCI, JAK I RADZENIE SOBIE Z CZASEM TERAŹNIEJSZYM, AKTUALNE PRZEŻYWANIE ŚWIATA” (NAGÓRKO, ŁAZIŃSKI, BURKHARDT 2004: XIX). **KULTUREM** W UJĘCIU ETNOLINGWISTYCZNYM JEST TRAKTOWANY JAKO **HIPERONIM TERMINU SŁOWO KLUCZ**.

- **LEKSYKULTURA** WYRASTA Z CODZIENNYCH ZACHOWAŃ KULTURY WSPÓLNEJ, KTÓRA NIE JEST NAUCZANA LECZ NABYWANA, TO TAKIE JEDNOSTKI LEKSYKALNE (WYRAZY I POŁĄCZENIA WYRAZOWE), KTÓRE DLA UŻYTKOWNIKÓW JĘZYKA POZA ZNACZENIEM SŁOWNIKOWYM, MAJĄ ŁADUNEK KULTUROWY WSPÓLNY DANEJ GRUPIE. STANOWI WIĘC WYMIAR PRAGMATYCZNY ZNAKU JĘZYKOWEGO I WYSTĘPUJĄ W DYSKURSIE POTOCZNYM NA KAŻDY TEMAT POZA KULTURĄ (SYTUUJĄ SIĘ W GRANICACH SŁOWNICTWA PODSTAWOWEGO DANEGO JĘZYKA, NP. „ZUPA” DLA FRANCUZA, „PĄCZEK” DLA POLAKÓW).

(R. GALLISON ZA LIGARA 2009, s. 124)

LINGWAKULTURA

- POJĘCIE WYKREOWANE PRZEZ MICHAELA AGARA, A WPROWADZONE NA POLSKI GRUNT PRZEZ GRAŻYNEŻ ZARZYCKĄ (2004):
- **LINGUAKULTURA** JEST PORÓWNYWANA DO PRZESTRZENI, KTÓRĄ RODZIMI UŻYTKOWNICY JĘZYKA ZAMIESZKUJĄ I KSZTAŁTUJĄ, NIE ZAWSZE MAJĄC TEGO ŚWIADOMOŚĆ. TO, CO DLA NATYWNYCH UŻYTKOWNIKÓW JĘZYKA W DANEJ KULTURZE JEST SWOJSKIE, CZĘSTO BYWA TEŻ TRAKTOWANE BEZREFLEKSYJNIE
- „JĘZYKOWY OBRAZ WARTOŚCI, SYMBOLI, SENSÓW CHARAKTERYSTYCZNYCH DLA DANEGO OBSZARU KULTUROWEGO” (ZARZYCKA 2004, 436). PONADTO ZARZYCKA WYRÓŻNIA **LINGUAKULTURĘ NARODOWĄ** (WARTOŚCI OBECNE W JĘZYKU WSZYSTKICH POLAKÓW), **ŚRODOWISKOWĄ** (LINGUKULTURA STUDENCKA) LUB **PERYFERYJNĄ** (SŁOWNICTWO CHARAKTERYSTYCZNE DLA LUDZI ZAMIESZKUJĄCYCH NP. KATOWICE, ŁÓDŹ, KRAKÓW), KTÓRA WYRAŻA SIĘ POPRZEZ IDIOLEKT JEDNOSTKI. MOWA KAŻDEGO CZŁOWIEKA OKREŚLA BOWIEM JEGO STOSUNEK DO WARTOŚCI KULTURY.

MATERIAŁ BADAWCZY

- OGLĄDOWI ZOSTAŁY PODDANE **PODRĘCZNIKI** DO NAUCZANIA JĘZYKA POLSKIEGO JAKO OBCEGO DLA ODBIORCÓW DOROSŁYCH, DLA DZIECI ORAZ MŁODZIEŻY – ŁĄCZNIE 13 PODRĘCZNIKÓW (POZIOMY A2-C1 wg CEFR/ Europejski system opisu kształcenia językowego)
- ANKIETA PILOTAŻOWA przeprowadzona wśród odbiorców słowiańskojęzycznych (30 respondentów) i niesłowiańskojęzycznych (12 respondentów)

KONTEKSTY, W KTÓRYCH POJAWIAJĄ SIĘ WODNE *NOMINA PROPRIA*:

- „Kolumb potrzebował trzech żaglowców, by dotrzeć do ameryki. Aleksandrowi Dobie z Polic pod Szczecinem wystarczyły do tego kajak i własne mięśnie. W ciągu siedmiu lat pokonał Ocean Atlantycki aż trzy razy. Ostatni raz tuż przed swoimi 71. urodzinami. Nie ma chyba na świecie bardziej ekstremalnego dziadka niż Olek. [...] Jako pierwszy kajakarz przepłynął całą **Wisłę**.” (Święcka A. I in., 2020: 181).
- *Warszawa to stolica Polski i województwa mazowieckiego, największe miasto kraju, położone w jego środkowo-wschodniej części, na Nizinie Środkowomazowieckiej na Mazowszu, nad Wisłą.*” (Święcka A. I in., 2020: 15).
- Ja część wakacji spędzę u dziadków w Niemczech, a potem u(8) w Warszawie. Chciałabym też pojechać do Trójmiasta i zobaczyć Morze Bałtyckie po polskiej stronie (Rabczuk A. I in., 2019:256)
- „Dla tych, którzy chcieliby podziwiać Warszawę, płynąc Wisłą, Warszawskie Linie Turystyczne przygotowały swoją letnią1.” (Jastrzębska A. I in., 2018: 168).
- Inne hydronimy pojawiające się w podobnych kontekstach: **DUNAJEC, BUG, POMORZE, ŚNIARDWY, MAMRY, HAŃCZA, ZALEW SZCZECIŃSKI, DOLINA PIĘCIU STAWÓW, MORSKIE OKO**

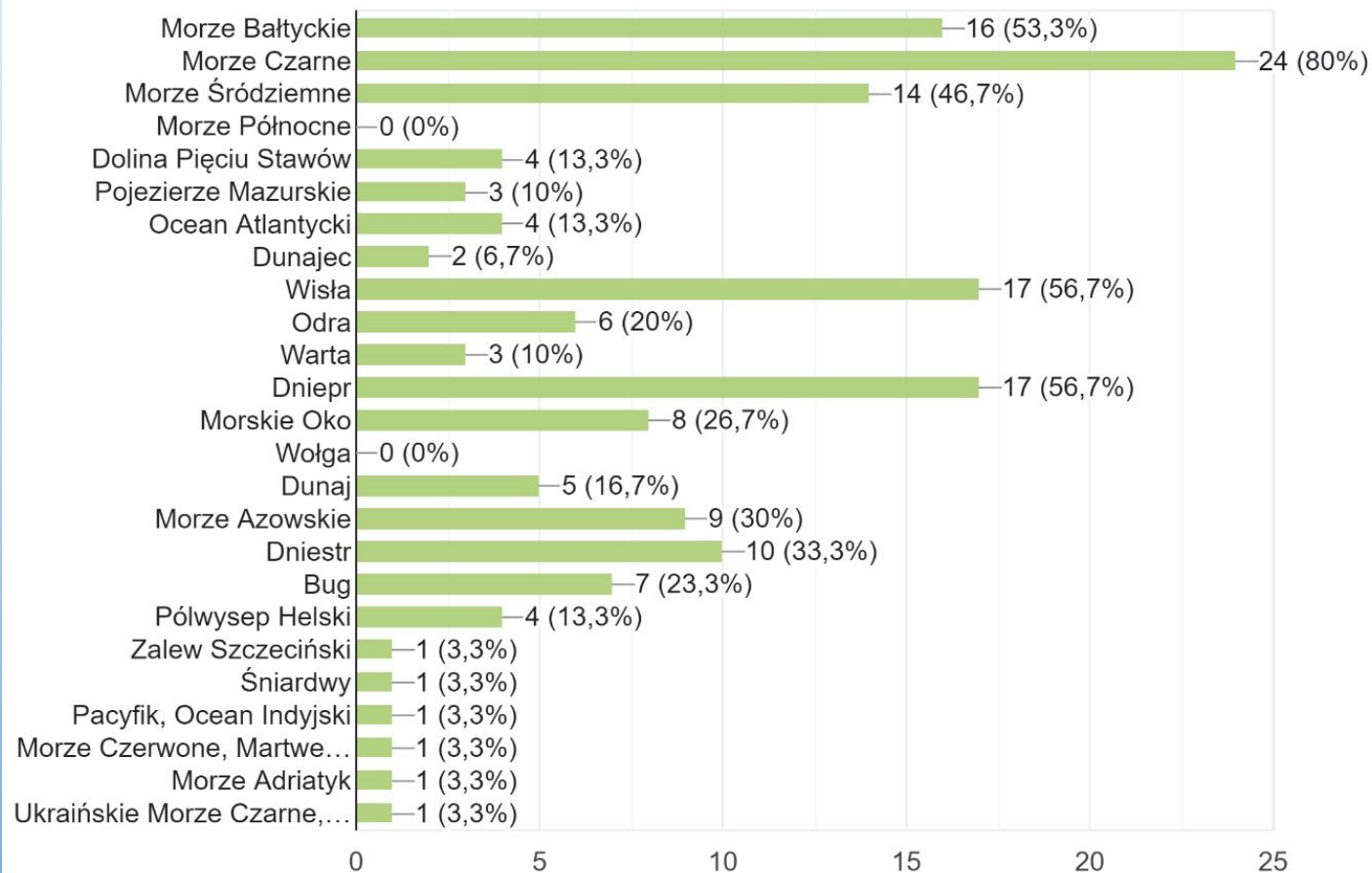
KULTUROTWÓRCZY POTENCJAŁ WISŁY

- Choć Wisła w całości znalazła się na terytorium Polski dopiero po II wojnie światowej, to w świadomości Polaków od dawna już funkcjonowała jako polska rzeka, rzeka w pewnym sensie ilustrująca cechy narodowe Polaków (zmiennosc, niekonsekwencja, histeria, melancholia, wdzięk, brak stateczności i nieobliczalność), symbolizująca przywiązanie do ojczyzny. Wisła często ma swoje personifikacje w obrębie sztuk pięknych i literackich. Przedstawia się ją w sztukach plastycznych czy literaturze jako kobietę i matkę. Jako kobieta stała się symbolem piękna, a jako matka symbolem narodzin i życia. Andrzej Chwalba (2023) w opracowaniu *Wisła. Biografia rzeki*.

WYNIKI ANKIETY PILOTAŻOWEJ

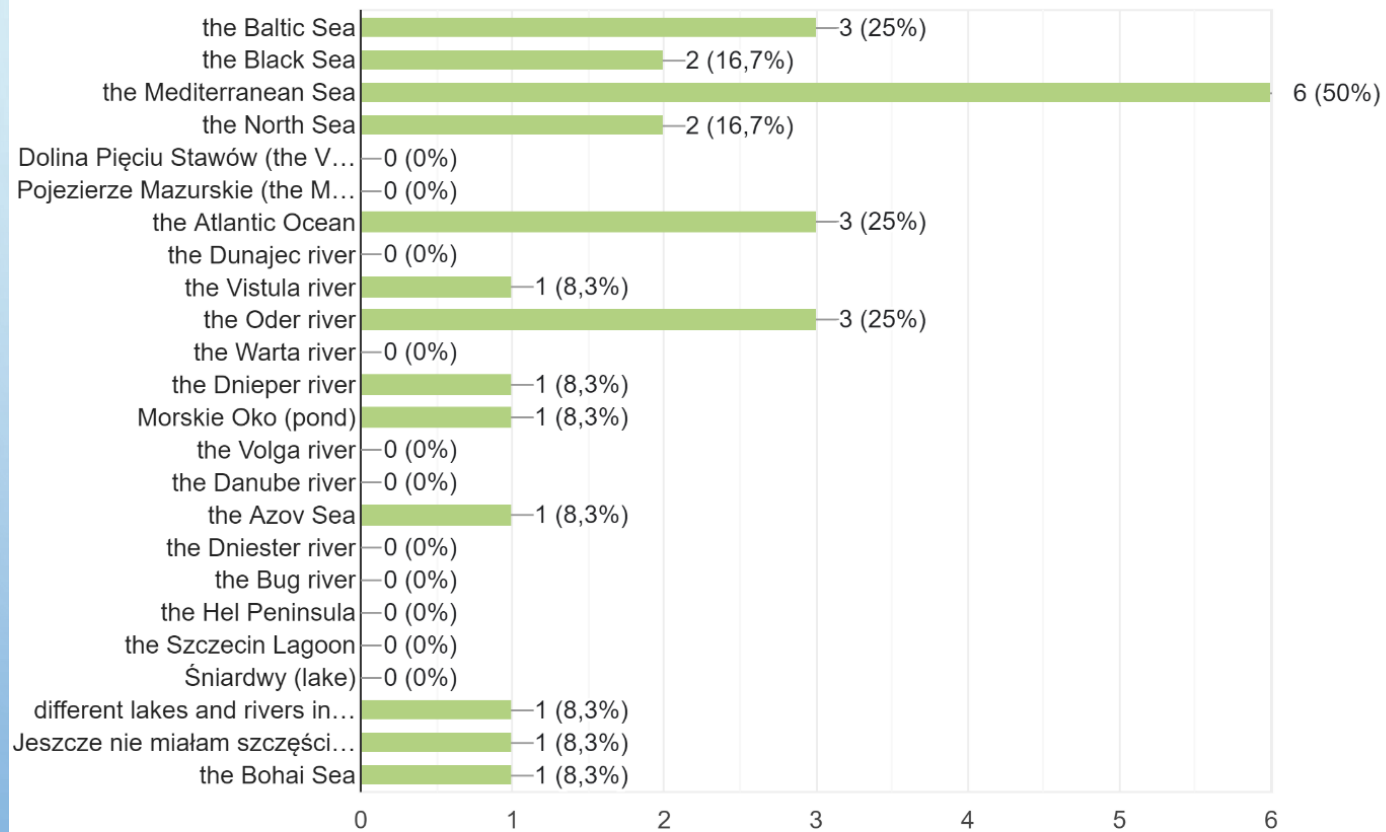
Które z tych miejsc miałeś okazję poznać w trakcie swoich wakacyjnych wyjazdów? Możliwa więcej niż 1 odpowiedź.

30 odpowiedzi

Which of these places did you visit as part of your holiday journeys? You can choose more than one answer.

12 odpowiedzi

WNIOSKI I DALSZE PRACE

- WYEKSCERPOWANIE HYDRONIMÓW Z PODRĘCZNIKÓW JPJO JAKO JEDNOSTEK O CECHACH KULTUREMÓW
- PRZEPROWADZENIE BADAŃ POŚWIADCZAJĄCYCH **KULTUROWE ŹRÓDŁO** STOJĄCE U PODSTAW WSPÓLNEGO ŁADUNKU KULTUROWEGO WYBRANYCH HYDRONIMÓW

LITERATURA

- ANUSIEWICZ J., 1994, *LINGWISTYKA KULTUROWA. ZARYS PROBLEMATYKI*, WROCŁAW.
- ANGIEL J., 2011, *RZĘKA WISŁA, JEJ WARTOŚCI I PERCEPCJA. WISŁA W EDUKACJI GEOGRAFICZNEJ*, UNIWERSYTET WARSZAWSKI WYDZIAŁ GEOGRAFII I STUDIÓW REGIONALNYCH, WARSZAWA.
- BARTMIŃSKI J., 2005, FOKLORYSTYKA, ETNONAUKA, ETNOLINGWISTYKA – SYTUACJA W POLSCE, „LITERATURA LUDOWA” 6(49), S. 5–13.
- CHWLABA A., 2023, *WISŁA. BIOGRAFIA RZĘKI*, WYDAWNICTWO LITERACKIE, WARSZAWA.
- DEMBOWSKA-WOSIK I., 2010, *NOMINA PROPRIA W TEKSTACH ZWIĄZANYCH Z KULTURĄ LOKALNĄ – POSZERZANIE WIEDZY O ŚWIECIE CZY PRZESZKODA W ROZUMIENIU TEKSTU? (NA PODSTAWIE TEKSTÓW O ŁODZI)*, „ACTA UNIVERSITAS LODZIENSIS”, NR 17, S. 123-130.
- DOMAŃSKA E., 2013, HUMANISTYKA EKOLOGICZNA, „TEKSTY DRUGIE”, NR 1-2, S. 13-32.
- GARNCAREK P., 2022, *POLONISTYCZNA GLOTTODYDAKTYKA KULTUROWA – INTERDYSCYPLINARNOŚĆ I MODELE PRZESTRZENNE*, WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU WARSZAWSKIEGO, WARSZAWA.
- HAJDUK-GAWRON W., PÓŁTORAK E., 2024, *GLOTTODYDAKTYKA POLONISTYCZNA W ŚWIECIE BŁĘKITNEJ HUMANISTYKI. ROZWAŻANIA O WIŚLE* (ZŁOŻONE DO DRUKU)
- JAROSZ E., RED., 2021, *BŁĘKITNA HUMANISTYKA: KULTURA, SZTUKA, KULTURA I WSPÓLNOTA*, „PRZEGLĄD KULTUROZNAWCZY”, NR 2(48), S. 7–14.
- WIERZBICKA A., 1997/2007, *UNDERSTANDING CULTURES THROUGH THEIR KEY WORDS*, OXFORD 1997
- [WYD. POL.: SŁOWA KLUCZE. RÓŻNE JĘZYKI – RÓŻNE KULTURY, WARSZAWA 2007].
- ZARZYCKA G., 2005, *LINGUAKULTURA POLSKA. PRÓBA OPISU*, W: *NAUCZANIE JĘZYKA POLSKIEGO JAKO OBCEGO I POLSKIEJ KULTURY W NOWEJ RZECZYWISTOŚCI EUROPEJSKIEJ: MATERIAŁY Z VI MIĘDZYNARODOWEJ KONFERENCJI GLOTTODYDAKTYCZNEJ*, RED. P. GARNCAREK, WARSZAWA, S. 313–326.
- ZARZYCKA G., JELONKIEWICZ M., 2004, *INDEKS HASEŁ DO MAŁEGO LEKSYKONU KULTURY POLSKIEJ DLA CUDZOZIEMCÓW*, W: *KULTURA W NAUCZANIU JĘZYKA POLSKIEGO JAKO OBCEGO. STAN OBECNY, PROGRAMY NAUCZANIA, POMOCE DYDAKTYCZNE*, POD RED. W. T. MIODUNKI, UNIVERSITAS, KRAKÓW, S. 161-170.
- RAK M., 2015, *CO TO JEST KULTUREM?*, „LINGWARIA” NR X, S. 306-316.

The background is a light blue gradient. There are several realistic-looking water droplets of various sizes scattered in the corners: top-left, top-right, and bottom-right.

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

wioletta.hajduk-gawron@us.edu.pl